

Enheten för tillsyn
Lotta Reimers

Rapport från inspektion hos Överförmyndarnämnden i Köping, Arboga och Kungsörs kommuner den 19 december 2017

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har efter inspektionen funnit anledning att kritisera Överförmyndarnämnden i Köping, Arboga och Kungsörs kommuner (nämnden) på följande punkt.

- Ingen omprövning av förvaltarskapsärendena under år 2017.

Inledning

Vid inspektionen den 19 december 2017 granskade Länsstyrelsen 28 akter. Se bilaga med information om de granskade akterna.

Efter aktgranskningen höll Länsstyrelsen ett sammanträde med Överförmyndarnämnden där de frågor som uppstått vid granskningen av akterna behandlades. Vid sammanträdet medverkade Carl-Inge Westberg ordförande i nämnden och Martin Drugge, Fredrik Alm (kanslichef), Linda Söder-Jonsson, Anita Nyberg från kansliet samt Lotta Reimers och Sophie Carlgren från Länsstyrelsen.

I den mån Länsstyrelsen har funnit anledning att kommentera nämndens handläggning av ärendena framgår detta av rapporten, med hänvisning till aktuella aktnummer.

Aktgranskning med kritik

Omprövning förvaltarskap

Vid granskning av akt 117 angående förvaltarskap noterade Länsstyrelsen att nämnden inte gjort någon dokumenterad omprövning av förvaltarskapet under år 2017. Det fanns en blankett angående omprövning som förvaltaren gav in i december 2016. Förvaltarskapet anordnades i juni 2016.

Nämnden uppgav vid sammanträdet att omprövningen för år 2017 överhuvudtaget inte hunnits med och att nästa blankett kommer att skickas ut till förvaltarna i samband med anmodan om årsräkning i januari 2018.

Enligt 5 § 2 st förmynderskapsförordningen (1995:379) (FFO) ska överförmyndaren årligen särskilt granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet. Länsstyrelsen är kritisk till att nämnden underlåtit att ompröva förvaltarskapen under 2017.

Övrig aktgranskning

Omprövning och överklagande av arvodesbeslut

Vid granskningen av akt 1527 angående förvaltarskap noterade Länsstyrelsen att den före detta förvaltaren i juni 2017, lämnade in en överklagan angående arvodesbesluten för år 2016 och delar av 2017. Nämnden omprövade båda besluten i juli 2017. I sin redogörelse för år 2016 har förvaltaren begärt ersättning för resor om 1 000 km och för år 2017 för 200 km. I de ursprungliga arvodesbesluten har förvaltaren beviljats 750 km respektive 100 km.

I sitt överklagande ifrågasatte den före detta förvaltaren både storleken på arvodet och ersättningen för resorna. Nämnden har i epost till den före detta förvaltaren skrivit att de föreslår ”20 % för personlig omvårdnad och 20% för ekonomisk förvaltning. Angående resor kan vi inte betala ut reseersättning för sådant som inte ingår i uppdraget som god man eller ligger utanför tiden för uppdraget.” Nämnden beslutade därefter att arvodet skulle höjas men att ingen ytterligare ersättning för resorna betalades ut.

Nämnden har efter inspektionen framfört att de anser att de har ändrat arvodet i enlighet med den före detta förvaltarens begäran. De har tolkat hans skrivelse som att överklagan inte avsåg de aktuella resorna.

Ett överklagande ska ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (se 23 § förvaltningslagen (1986:223) (FL)). Beslutsmyndigheten prövar om överklagandet lämnats in i rätt tid och om så har skett ska myndigheten överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till den högre instansen (se 24 och 25 §§ FL). Om en myndighet finner att ett beslut som den har meddelat som första instans är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska myndigheten ändra beslutet om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Skyldigheten gäller även om beslutet överklagas, såvida inte klaganden begär att beslutet tills vidare inte ska gälla (se 27 § FL). Ett överklagande förfaller om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. Ändrar myndigheten beslutet på annat sätt ska överklagandet anses omfatta det nya beslutet (se 28 § FL).

Länsstyrelsen anser att det framstod som om ställföreträdarens begäran om ändring av arvodet endast delvis blev tillmötesgått. Den epost som nämnden skickade till förvaltaren innan beslut, antyder att reseersättningen ingick i överklagandet. Länsstyrelsen anser att det måste framgå tydligare i ett ärende av detta slag att ställföreträdaren fått hela sin begäran tillgodosedd, och att därmed ingen del skulle överlämnas till tingsrätten för prövning. All information som är av relevans för ärendet måste dokumenteras i akten.

Överlämning av redovisningshandlingar

Vid granskningen av akt 1159 avseende godmanskap noterade Länsstyrelsen bl.a. följande. Nämnden beslutade om byte av god man i maj 2017. Den före detta gode mannen blev befriad från att ge in sluträkning i juni 2017. Den nya gode mannen fick samtidigt en skrivelse från nämnden om att ”det är din uppgift att granska den

tidigare ställföreträdarens redovisningshandlingar”. Hen fick en påminnelse om att boka tid för att komma till kansliet i augusti 2017. Hen var på kansliet i oktober 2017 och skrev då på en handling att hen granskat akten.

Länsstyrelsen noterade liknande omständigheter i akt 1527 angående förvaltar- skap, där förvaltaren blev entledigad i mars 2017, sluträkningen granskades i juni och förvaltare besökte kansliet i december 2017.

Länsstyrelsen noterade liknande omständigheter i akt 250 angående godmanskap, där god man blev entledigad i december 2016, sluträkningen granskades i januari 2017 och gode mannen besökte kansliet i augusti 2017. Nämnden påminde gode mannen om granskningen vid ett tillfälle, tio dagar innan hen besökte kansliet.

Vidare noterade Länsstyrelsen att nämnden vid byten skriver till en ny god man att hen är skyldig att ge in förteckning. Länsstyrelsen påpekade på sammanträdet att det framgår av 14 kap. 1 § FB att det inte finns någon sådan skyldighet.

Enligt 16 kap. 8 § FB ska överförmyndaren sedan denne har granskat förmyndarens, gode mannens eller förvaltarens sluträkning, lämna över sluträkningen samt de förteckningar, årsräkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ som förvaras hos överförmyndaren till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Det kan röra sig om en ny ställföreträdare efter ett byte eller ett barn som blivit myndigt. Om handlingar har lämnats till en ny ställföreträdare, ska denne inom två månader därefter återlämna handlingarna. Överförmyndaren ska skriftligen upplysa ställföreträdaren om detta när handlingarna lämnas ut.

Bestämmelsen innebär att samtliga förteckningar, årsräkningar m.m. som förvaras hos överförmyndaren ska lämnas över, oavsett antal och ålder (se NJA II 1924, s. 468).

Överförmyndaren ska handlägga varje ärende där någon enskild är part så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (se 7 § FL). En snabb handläggning av samtliga ärenden hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktigt för den enskilde, som annars kan riskera att dennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras.

Det är viktigt att överlämningen sker snarast efter att sluträkningen granskats då en eventuell talan om ersättning för skada ska väckas inom tre år från det att handlingar som anges i 16 kap. 8 § FB har lämnats över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen (se 12 kap. 15 § FB). I vissa av de granskade akterna tog överlämningen upp till åtta månader från det att sluträkningen granskades. Länsstyrelsen anser att det är för lång tid och att nämnden därför bör se över sina rutiner i detta avseende.

Akthållning och dokumentation

Vid granskningen av akt 4327 angående förvaltar- skap noterade Länsstyrelsen bl.a. följande. Huvudmannen hade först god man, men ett förvaltar- skap anordnades år 2015. Handlingarna avseende godmanskapet förvaras i en annan, avslutad akt. I förvaltar- skapsakten är första handlingen beslutet om förvaltar- skap från

tingsrätten. Underlaget till varför beslutet fattades saknas dock i akten, t ex läkarintyg. I akten saknades även en tillgångsförteckning från förvaltaren.

Huvudmannen begärde byte av ställföreträdare i september 2016. Det finns inget beslut från nämnden i denna fråga, men det finns en anteckning om ett samtal med huvudmannen där frågan behandlas, men det framgår inte om huvudmannen tar tillbaka sin ansökan. I augusti 2017 har förvaltaren själv begärt sig entledigad. Nämnden fattade beslut om byte den 9 oktober 2017. Nämnden hade vid inspektionen inte begärt en sluträkning från den före detta förvaltaren. Därmed hade inte heller överlämning av redovisningshandlingar ännu skett.

Vid sammanträdet uppgav nämnden att de har som rutin att begära in sluträkning omedelbart efter beslut om byte. Nämnden har efter inspektionen uppgett att huvudmannen flera gånger begärt byte och sedan tagit tillbaka sin ansökan, så även här. De har även uppgett att de har begärt in sluträkning men att det inte noterats i akten.

Vad gäller handlingarna som låg till grund för förvaltarskapet vill Länsstyrelsen framföra följande. Enligt 17 § FFO ska samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren och som avser ett visst förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap bevaras och sammanföras till en akt. Detta gäller t. ex. förteckningar över egendom, års- och sluträkningar, redogörelser, uppgifter och ansökningar. Till akten skall dessutom fogas kopior av skrivelser i ärendet samt anteckningar om sådana beslut och åtgärder av överförmyndaren som inte framgår av någon annan handling eller av registret.

Vad gäller den bristande dokumentationen i ärendet Länsstyrelsen framföra följande. Enligt 15 § FL ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången av ärendet antecknas av myndigheten om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Dokumentation är avsedd att utgöra underlag för beslut som angår den enskilde. Det finns också en allmän skyldighet att i behövlig utsträckning dokumentera handläggningens gång. Denna skyldighet är inte reglerad i lag utan anses följa av allmänna förvaltningsrättsliga principer.

Länsstyrelsen kan konstatera att det inte framgick med tillräcklig tydlighet att huvudmannen, i samtalet med nämnden under år 2016, återtog sin ansökan om byte. Därför framstår det som att handläggningstiden för huvudmannens ansökan om byte av ställföreträdare varit 13 månader – vilket är en alltför lång tid. Det framgick inte heller att sluträkning begärts in. Länsstyrelsen anser att nämnden bör se över sina rutiner vad gäller dokumentation.

Redovisning i ärenden avseende ensamkommande barn

Vid granskningen av akt 4100 angående godmanskap för ensamkommande barn noterade Länsstyrelsen följande vad gäller redovisning. Nämnden fattade beslut under år 2015 om att befria den första gode mannen från att lämna årsräkning. Under år 2016 har nämnden beslutat att byta god man under några dagar, på grund av att gode mannen var på semester. Därefter förordnades den första gode mannen igen. Förfarandet upprepades under år 2017. Den tillfälliga gode mannen har inte

redovisat för sin period som god man och nämnden har inte beslutat att befria hen från redovisningsplikten. Den ursprungliga gode mannen har inte lämnat in några sluträkningar och fick inte yttra sig över att han tillfälligt byttes ut. Besluten att entlediga fattades av en tjänsteman på kansliet.

Vid granskningen av akt 4104 angående godmanskap för ensamkommande barn noterade Länsstyrelsen att nämnden fattade beslut att befria den ursprungliga gode mannen från att ge in årsräkning under år 2015. Nämnden beslutade om byte av god man år 2016 och fattade då inget nytt beslut om befrielse. Den första gode mannen har inte lämnat sluträkning.

Nämnden uppgav vid sammanträdet att de brukar besluta om befrielse vid byte av god man. Nämnden har numera en ny mall för beslutet om befrielse, där även sluträkning ingår. De brukar fatta beslut om entledigande på tjänstemannanivå.

Nämnden uppgav även att de ofta har en muntlig överenskommelse med gode mannen om vem som kan vara deras ersättare vid frånvaro. Detta har dock inte dokumenterats.

Gode män ska årligen lämna in en årsräkning och redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som har stått under dennes förvaltning. Om en god mans uppdrag upphör ska denne inom en månad därefter lämna en sluträkning beträffande egendom som har stått under dennes förvaltning (se 14 kap. 1, 15 och 18 §§ FB). Överförmyndaren kan befria en god man från skyldigheten att lämna års- och sluträkning, om det med hänsyn till gode mannens och huvudmannens förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl (se 14 kap. 19 § FB). Enligt Länsstyrelsens mening följer det av bestämmelsens ordalydelse att ett beslut om att befria en specifik god man från redovisningsskyldighet endast avser den gode mannen. Om överförmyndaren byter ut den gode mannen måste därför överförmyndaren fatta ett nytt beslut i frågan, för att hen inte ska vara skyldig att lämna in års- och sluträkning. Dessa bestämmelser är även tillämpliga i godmanskap för ensamkommande barn (se 12 § lag om god man för ensamkommande barn (2005:429)). Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner.

Vad gäller de tillfälliga förordnandena av god man så vill Länsstyrelsen framföra att nämnden måste följa de regler som alltid gäller vid byten av ställföreträdare. Det måste finnas en ansökan om entledigande från den första ställföreträdaren, för att nämnden ska kunna fatta beslut om byte enligt 11 kap. 19 § FB. Den tillfälliga ställföreträdaren ska också ges möjlighet att yttra sig enligt 11 kap. 24 § FB. Den tidigare ställföreträdaren är skyldig att ge in sluträkning enligt 14 kap. 18 § FB – om hen inte befriats från skyldigheten. Den tillfällige ställföreträdaren måste också ge in års- och/eller sluträkning, enligt 14 kap. 15 och 18 §§ FB – om hen inte befriats. Nämnden bör överlag nogsamt dokumentera förfarandet, så att det är helt klart hur det gått till och att alla nödvändiga steg tagits.

Länsstyrelsen anser att nämnden bör se över sina rutiner i dylika ärenden.

Redovisning av förmyndare

Vid granskningen av akt 4349 angående förmynderskap noterade Länsstyrelsen bl.a. att det finns två förmyndare registrerade för barnet. Årsräkningen för år 2016 är dock endast undertecknad av den ena förmyndaren.

Enligt 12 kap. 1 § första stycket FB ska en förmyndare förvalta omyndigas tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör tillgångarna, med undantag för sådana tillgångar som anges i andra stycket i samma paragraf. Av bestämmelsens tredje stycke följer att förmyndare även i övrigt företräder den omyndige när detta inte enligt lag ska göras av någon annan. Av 12 kap. 12 § FB framgår att om en persons egendom ska förvaltas av fler än en förmyndare, god man eller förvaltare, ska ställföreträdarna utöva förvaltningen gemensamt. Överförmyndaren kan dock besluta att förvaltningen av tillgångarna ska fördelas på visst sätt mellan ställföreträdarna eller att vissa tillgångar ska förvaltas av en av dem ensam.

Om inget annat har beslutats så måste således båda förmyndarna skriva under tillgångsförteckning, årsräkning och sluträkning.

Förmynderskap – god man 11:1 och redovisning

Vid granskningen av akt 4499 och 4498 angående förmynderskap för två syskon noterade Länsstyrelsen bl.a. följande. En god man enligt 11 kap. 1 § FB är förordnad sedan i september 2016. Gode mannen har i mars 2017 gett in en årsräkning. Årsräkningen som gavs in i mars var inte undertecknad av gode mannen och saknade även en anteckning om nämndens granskning. Senare har dock inkommit ett löst blad, en ny första sida till årsräkningen som gode mannen skrivit under. Nämnden har även antecknat på handlingen att den är granskad utan anmärkning. Handlingarna låg inte tillsammans.

Vid sammanträdet diskuterades det faktum att gode mannen varit förordnad länge. Nämnden uppgav att de inväntar laga kraftvunnen dom mot barnens förmyndare men att de kommer att verka för att barnen får en särskilt förordnad vårdnadshavare.

Vad gäller årsräkningen vill Länsstyrelsen framföra följande. Enligt 14 kap. 15 § FB ska årsräkningar avges på heder och samvete. Det betyder att de ska skrivas under av den som avger den på heder och samvete. Att så skett har betydelse för ett eventuellt framtida utkrävande av straffansvar av en ställföreträdare. Enligt 16 kap. 4 § FB ska överförmyndaren göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ FB. En ingiven årsräkning ska bevaras i ställföreträdarskapets akt enligt 17 § FFO.

Gode mannens underskrift på heder och samvete måste vara på den handling som är årsräkningen, det vill säga där gode mannen har redovisat för sin förvaltning av huvudmannens tillgångar. Likaså ska nämndens anteckning om resultatet av deras granskning vara på den handling som utgör årsräkningen. Nämnden bör således

alltid se till att ett löst blad, som i förevarande ärende, sätts ihop med årsräkningen.

Anteckning om granskning på redovisningshandlingar

Vid granskningen av akterna noterade Länsstyrelsen att årsräkningsblanketten generellt sett har tre rutor där nämnden antecknar resultatet av sin granskning: med anmärkning, utan anmärkning och med korrigerig. I vissa fall var endast rutan ”med korrigerig” ifylld.

Det framgår av 16 kap 4 § FB att överförmyndaren ska göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap 3 och 8 §§ FB. Av förarbetena till lagtexten (prop. 1993/94:251, s 281) framgår att det även bör framgå om granskningen inte föranlett någon anmärkning. Nämnden bör således fortsättningsvis se till att det alltid framgår av anteckningen på årsräkningsblanketten om granskningen var med eller utan anmärkning.

Handläggningstid för granskning av årsräkningar

Länsstyrelsen granskar under år 2017 särskilt handläggningstider för granskning av årsräkningar. Vid denna inspektion noterade inte Länsstyrelsen några långa handläggningstider för granskningen av årsräkningar.

Övriga frågor

Allmänt om organisationen

Nämnden uppgav att Överförmyndarnämnden i Hallstahammar har gett in en ansökan om att bli gemensam nämnd med dem. Men för att det ska vara möjligt behöver de nya lokaler. De har en lokal på gång, men det är inte klart.

Rapporten har skrivits av Lotta Reimers och Sophie Carlgren.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden
Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Kommunrevisionen

Enheten för tillsyn
Lotta Reimers

Granskade akter

Förmynderskap

159, 4509, 4351, 4343, 4498, 4499, 4349, 1720, 4587, 4531

Godmanskap 11:4

76, 80, 1159, 1665, 1963, 4362, 3106

Förvaltarskap

117, 250, 1527, 1788, 4039, 4327

God man för ensamkommande barn

4100, 4104, 4404, 4493

Under uppbyggnad

4508